

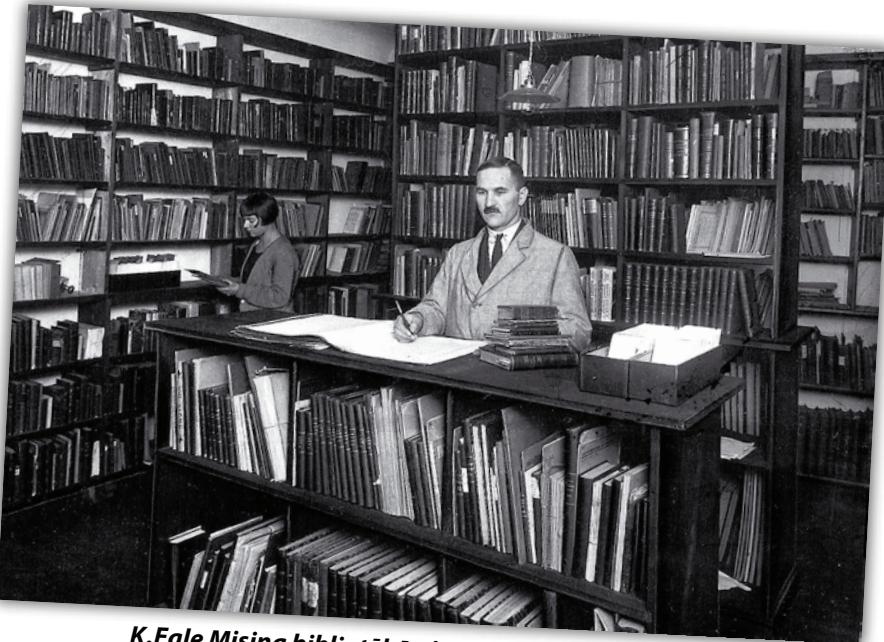
Maija Krekle

Bibliogrāfs Kārlis Egle un Misiņa bibliotēka

Pirms daudziem gadiem es, maza meitene, biju nokļuvuši savas mātes darbavietā — Misiņa bibliotēkā. Milzīgi, tumši plaukti, plašas, ēnainas telpas — un durvīs liels, plecos saļīcis stāvs — smaidošs vecs vīrs, no kura tā kā drusku bail... "Tas ir mūsu vecais direktors Egle", saka mamma man pie auss, neļaudama paslēpties aiz plauktiem. Direktors — tas skan tik bargi un bīstami... Bet viņš kaut ko pameklē kabačā un sniedz man konfekti — šokolādes "lācīti". Mamma mani pabīda tuvāk, es saņemu konfekti un siltu acu skatu. "Mazā princesīte", saka vecais vīrs — un tad es arī varu parādīt, cik labi man iznāk griezties riņķi tā, ka kuplā, dzeltenā kleitiņa noplīvo vien...

Pateicībā par šīm bērnības atmiņām un sakarā ar to, ka Misiņa bibliotēka nu jau trīsdesmit gadus ir arī manas otrs mājas, es veltu šo rakstu izcilā bibliogrāfa un krietnā cilvēka Kārla Egles piemiņai.

K.Egle — Latvijas
armijas karavīrs

K.Egle Misiņa bibliotēkā pirmajos darba gados

1925.gadā Jānim Misiņam klūst skaidrs, ka vienam pašam bibliotēku veidot un par saviem līdzekļiem uzturēt vairs nav iespējams. Viņš tomēr ilgi šaubās, vai uzticēt savu grāmatu krājumu vēl kādam citam — pārāk, šķiet, pat neatraujami tas ir pie sirds pieaudzis. Tomēr par vienu cilvēku viņš jūtas drošs. Par sava darba turpinātāju J.Misiņš izvēlas Kārli Egli — staltu, no skata nopielni, lēnu un miernīlu, bezgala darbīgu vīru.

Kas ir šīs cilvēks? Neatlaidīgā pašmācības darbā ie-
guvis zināšanas, lai, kaut tikai ar trešo piegājienu, to-
mēr noliktu skolotāja eksāmenu, viņš vairākus gadus
bijis jaunatnes iemīlots skolotājs Lugažos, Ziemeros,
Druvienā. Tad cīnījies Pirmajā pasaules karā un, ārstē-
jot ievainojumu amerikāņu hospitālī Kijevā, iemācījies
angļu valodu. 1919.gadā ūsu brīdi strādājis par prakti-
kantu Pēterpils Krievijas Zinātņu akadēmijas Slāvu no-
dalā (43). Pēc dienesta Latvijas armijā K.Egle bija izde-
vēja Oskara Jēpes bibliotēkas algots darbinieks, tās or-
ganizētājs un vadītājs Cēsīs un vēlāk Rīgā. Viņa izcīlā-
kais veikums ir pirmā latviešu rakstnieku trīssējumu au-
tobiogrāfiju krājuma "Atziņas" sakārtošana un biblio-
grāfiskās dalias veidošana. Šīs latviešu literatūras vēstu-
rei tik nozīmīgais un rūpīgi veiktais darbs O.Jēpes ap-
gādā iznāca 1923. un 1924.gadā. Paša K.Egles pirmie sa-
cerējumi iespiesti jau 1906.gadā, vēlāk viņš radoši iz-
paudies tulkotāja un literatūras vērtētāja darbā. K.Egle,
skolotājs pēc sirds aicinājuma, redīģējis žurnālu "Latvi-
jas Jaunatne", kopā ar brāli Rūdolfu izdevis mēnešrakstu
"Latvju Grāmata".

Bet ne jau šī aktīvā un daudzpusīgā darbošanās ir bijusi galvenais, kas noteica J.Misiņa izvēli. Varbūt savu lomu spēlējusi novadnieciskā sajūta, jo J.Misiņa "Krā-
ces" gaisa līnijā no Druvienas "Vasarājiem", kur šūpu-
lis kārts K.Egle, atrodas 5 km attālumā. Mazais Kārlis
jau agrā bērnībā dzirdējis runājam par grāmatu krājēju
Misiņu, savukārt J.Misiņš par sava novadnieka K.Egles
esamību laikam gan uzzinājis tikai 1915.gadā, kad, at-
razdamies hospitālī, K.Egle 1915.gada 22.augustā raksi-
tījis J.Misiņam rūpju pilnu vēstuli par bibliotēkas likte-
ni kara laikā. Vēstulē līdz ar praktiskiem norādījumiem
par grāmatu drošību viņš augstu novērtējis J.Misiņa pa-

veikto darbu un veltījis tam dzīlas cieņas pilnus vārdus: "Ja viņa [t.i., bibliotēka — M.K.] kļūtu kādreiz visas taujas īpašums, tad tā priekš tautas — neatsverams manotojums" (20). K.Egles vārds un viņa rūpe par grāmatām paliek bibliofila atmiņā. Pēc kara K.Egle savu uzticību J.Misiņam pierādījis vēl vairākkārt. Ar viņa aktīvu palīdzību Misiņa bibliotēkas rīcībā nonāk krājumā trūkstotie "Dienas Lapas" sējumi, 1922.gada "Latvju Grāmatā" tiek publicēts cieņas pilns K.Egles raksts par J.Misiņu (2), vairākkārt K.Egle raksta vēstules un, savācīs arī citu pazīstamu personu parakstus, sūta tās Kultūras fondam, lai izlūgtos pabalstu Misiņa bibliotēkas vajadzībām (22; 3; 6, 226.—229.lpp.).

Un vēl kas kopīgs abiem novadniekiem — viņiem nav pašiem savu bērnu, toties ir uzticamas un krietnās dzīves līdzgaitnieces. Gan Anna Misiņa, gan Elmīra Egle ir savu vīru atbalsts dzīvē un darbā, bez kura viņi abi nespētu paveikt tik daudz. Tāpat kā J.Misiņš, arī K.Egle pieņem savā ģimenē audzubērnu. Atšķirība tikai tā, ka Hermīne J.Misiņam dāvā vectēva priekus — trīs no viņas sešiem bērniem piedzimst viņa dzīves laikā un Latvijā, bet K.Egles Vija mirst pašā jaunības plaukumā, būdama astoņpadsmitgadīga skolniece. Vēlāk, jau krietnā vecumā, Kārlis un Elmīra Egles uzņemas rūpes par K.Egles māsas mazbērniem.

K.Egle bijis biežs viesis Misiņa bibliotēkā. Domājams, ka te arī 1925.gada vasarā J.Misiņš uzrunājis K.Egli un izsacījis savu vēlēšanos, lai tieši viņš kļūtu par bibliotēkas pārzini. K.Egle šaubās, jo viņa veselība patlaban ir pasliktinājusies, frontē gūtā ievainojuma sekām pievienojušies arī nieru kaite. Tāpat zēl atstāt iesāktos darbus pie sava principiāla O.Jēpes, ar kuru viņš ir labos draugos un kura sudrabkāzās vēl nupat līksmots, kura vasarnīcā dzīvots. Tomēr vilinājums ir pārāk liels. Jau drīz — 12.septembrī — K.Egle vēstulē vecākiem raksta: "Man drusku maza pārmaiņa būs, jo ar šo mēnesi pāreju pilsētas dienestā kā Misiņa bibliotēkas darbinieks (viņa palīgs). Atalgojums drusku labāks būs, kā līdz šim pie Jēpes, bet pats galvenais — man jau arvien pa Misiņa bibliotēku jārakājas savu literārisko darbu lietās, tā kā tagad, tajā strādājot arī savu dienas darbu, tas būs parocīgāk. (...) Redzēs, kā varēsim sadarboties ar Misiņu, kurš no daudziem citiem izraudzījies mani" (38).

Pilsētas dienestā K.Egle skaitās no 1925.gada 1.septembra, kad tiek pieņemts darbā Misiņa bibliotēkas kataloga sastādīšanai ar algu 156 lati mēnesī (41). 7.oktobra vēstulē vecākiem viņš stāsta: "Darbs man mīļš, interesants, jo grāmatas man vienmēr tuvas. Nav jau nu pagaidām darbs gluži vieglais, jāsakārto saraksti, jākārto, jāraknājas putekļos, jāiepazīstas un jāzin viss, bet kad to paveiks, būs ērtāk un brīvāk. Šītāds darbs kādu gadu var vilties, kamēr visu savedis kārtībā" (39). Lai darbs veiktos raitāk, 3.novembrī J.Misiņš ieteic par K.Egles palīgiem pieņemt Maiju Rēdlihu un Hermīni Vēveri. Mācītā bibliotekāre M.Rēdlīha ir vāciete, kas savas iegūtās zināšanas un prasmes no sirds velta latviešu bibliotēkai. Viņai nav viegli pamest iemīloto darbu un kolēģus, 1939.gada 16.oktobrī repatriējoties uz Vāciju. H.Vēvere savukārt ir jau pieminētā J.Misiņa audzumeita, kuru 1930.gadā viņš adoptē un iecel par savu vienīgo mantinieci.

1926.gada 25.februārī pilsētas valde piešķir bibliotēkai visu Jēkaba ielas 18., respektīvi, Torņa ielas 3.namu (8). Bibliotēkas pārņemšana tiek pabeigta, tā jāpārvieto uz jaunajām telpām, bet J.Misiņš, K.Egles vārdiem runājot, "klūst vai slims", saprotot, ka grāmatas vairs nebūs viņa tuvumā... Te nu ir vajadzīgas K.Egles diplomāta un mierinātāja spējas. Ar atalgojumam piešķirtās naudas palīdzību J.Misiņš taču varot veidot atkal jaunu krājumu (13)! Un to viņš arī aizrautīgi sāk darīt.

1927.gada 9.decembra Rīgas pilsētas valdes sēdē jau tiek spriests par bibliotēkas darbalaiku un atvēršanas dienu. J.Misiņš gribētu, lai bibliotēka strādā no 9.00 līdz 15.00, bet valde ir pret, jo tieši šajā laikā Jaudis strādā savās darbavietās. Tieki lemts darbalaiku noteikt no 13.00 līdz 19.00, grāmatas izsniegt tikai lāsišanai uz vietas (9). 1928.gada 24.februāra sēdē darbalaiku maina: no 12.00 līdz 18.00, kā arī nosaka oficiālo bibliotēkas atklāšanas dienu — 2.martu (9). No šī datuma faktiski, ne tikai oficiāli sākas Misiņa bibliotēkas kā pilsētas publiskās bibliotēkas darbs, un K.Egle ir pilntiesīgs tās vadītājs un darba stila noteicējs. Viņa pārziņā nodoti 28 125 grāmatu sējumi un bagāts, vēl neinventarizēts rokrakstu, ģimetņu, personāliju, dokumentu un reliktiju krājums. Pats viņš, labsirdīgs un reizē cienīgs, zilgani pelēkā darba pārvalkā, ar acēnēm bruņots, atgādina ārstu ne tikai literātam Pēterim Ērmanim (4), bet arī citiem bibliotēkas apmeklētājiem. Aleksandrs Čaks apraksta bibliotēkas grāmatu un Jaužu pilnās telpas. Grāmatas ir visur — plauktos, uz galdiem, uz krēsliem. Aiz stikla durvīm plaša lasāmā istaba, kur daudz apmeklētāju. K.Egles rokas nepārtraukti kustas darbā, šķirstot, kārtojot (1).

Ne tikai lasītāju apkalpošana, bet arī krājuma pilnveidošana, kārtošana un rokrakstu, fotoattēlu un citu materiālu iegūšana veido bibliotēkas ikdienu. Visur aktīvi piedalās pats bibliotēkas pārzinis, veidojot latvisku, zinātnisku bibliotēku ar uzdevumu krāt visu latviski iespiesto, kā arī latviešu autoru darbus citās valodās. Bibliotēka pakļauta Rīgas pilsētas Izglītības valdei, un tās pārzinim saziņā ar Izglītības valdi un saskaņā ar budžetu ir visas tiesības rīkoties. K.Egle (oficiāli viņš šo amata nosaukumu iegūst 1930.gada 15.jūlijā, līdz tam būdams tikai pārziņa vietas izpildītājs) (42) savas rīcības tiesības izmanto kārtīgi. No pilsētas valdes viņš argumentēti pieprasī un dabū arvien lielākas summas bibliotēkas vajadzībām, kā arī plašākas telpas — 1929.gadā Misiņa bibliotēka iegūst vēl otru — blakus ēku un nu aizņem gan Torņa ielas 3., gan 5.namu. K.Egle panāk, ka no 1932.gada bibliotēkai tiek piešķirts visu Latvijā iznākošo iespieddarbu obligātais eksemplārs, atbrīvojot līdzekļus senu un vēl neatrastu izdevumu iegūšanai (6, 245.lpp.). Lai likvidētu robus krājumā, tiek sagatavoti un iespiesti Misiņa bibliotēkai vajadzīgo izdevumu saraksti. K.Eglem pašam ir ilga un radoša draudzība kā ar rakstniekiem, tā arī grāmatizdevējiem un avīžniekiem, no tiem viņš iegūst krieti daudz grāmatu un rokrakstu. Viņa ieinteresētība iegūt visu, kas Latvijā drukāts, ir tāda pati kā jau par leģendu kļuvusi J.Misiņa tieksme dabūt visu iespējamo savai bibliotēkai. 1931.gadā, ārstēdamies sanatorijā pēc smaga tuberkulozes uzliesmojuma, K.Egle vēstulē lūdz J.Misiņu aiziet pie Politis-

Misiņa bibliotēkas nodošana Rīgas pilsētai. No kreisās: J.Misiņš, pilsētas galva A.Andersons, K.Egle

kās pārvaldes priekšnieka Ozoliņa un pajautāt, vai viņa ierēdņi nevar atlikt bibliotēkai pa vienam eksemplāram no visiem nelegālajiem drukas darbiem, ko konfiscē kratišanās. K.Egles sanatorijas biedrs, Ozoliņa paziņa, domājot, ka tas varētu izdoties (34). Tas arī tiesām izdodas.

Gadās, ka Izglītības valdes revīzijas komisija apšauba dažu grāmatu iegādes lietderību. Te nu K.Egle ir konsekvents, nepakļaujas kritikai un atspēko to, pieprasot grozīt komisijas lēmumu, jo ir pārliecināts, ka Misiņa bibliotēka, ja tā grib būt pilnīga latviešu literatūras krātuve, nevar šķirot izdevumus literāri vērtīgos un nevērtīgos, svarīgos un nesvarīgos — tādēļ neviena grāmata nav iegādāta bez vajadzības. Apmeklētāji bieži vien tikai Misiņa bibliotēkā var atrast vienu vai otru it kā nevērtīgu, bet zinātniskiem pētījumiem ļoti vajadzīgu grāmatu (7).

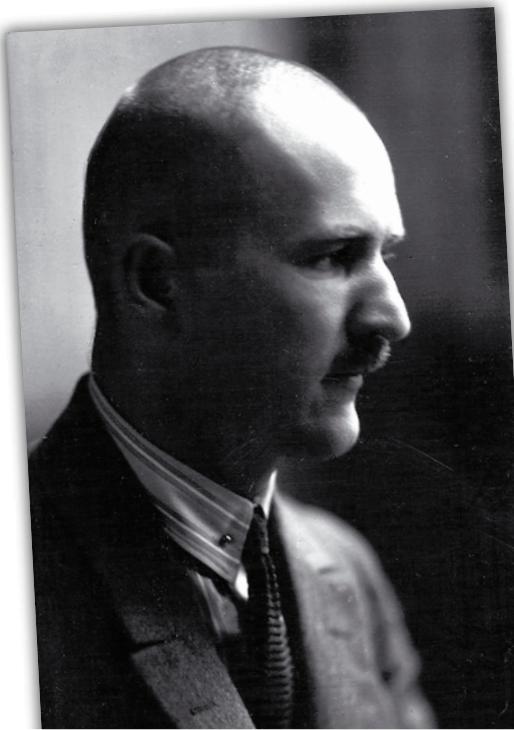
Daudz grāmatu, rokrakstu, attēlu K.Egles laikā tiek iegūts dāvinājumu celā. Antons Austriņš, Ernests Birznieks-Upītis, Jānis Jaunsudrabiņš, Ansis Gulbis, Andrejs

Jesens, Jānis Roze un daudzi citi nodod K.Eglei savus arhīvus. Viņš ir rūpīgs un delikāts cilvēks, kas spēj iegūt rakstnieku un viņu mantinieku uzticību, spēj pārliecināt, ka bibliotēka ir tieši tā vieta, kur šiem dārgumiem jāgabājas. Rokraksti tiek iegūti arī tipogrāfijās.

Pirmie 100 rokraksti, kas noņāk bibliotēkā, ir J.Misiņa vākums.

Protams, ka J.Misiņš priecājas par bibliotēkas paplašināšanos un tās nozīmes pieaugumu latviešu kultūras un zinātnes dzīvē. Viņam vēl arvien saglabājas goda amats un sava noteikšana bibliotēkas lietās, tomēr J.Misiņš labi saprot, ka īstais saimnieks viņa grāmatām tagad ir cits. Abu šo krietno vīru attiecības tāpēc ir gana interesantas. J.Misiņš nekad neliedz savu padomu, vēl vairāk, pat gluži praktiskās lietās viņam patīk izrīkot pa savam prātam — kurā darbnīcā atslēgas jātaisa, kuri ekspreši jāņem grāmatu vešanai — protams, ka tie, kurus J.Misiņš pats nēmis un par labiem atzinis (32). Viņš lūdz K.Eglei daudzus pakalpojumus, un pats arī neliedz viņam savu draudzību un palīdzību. Kad K.Egle smagi saslimst un ārstējas Itālijā, J.Misiņš viņam raksta sirsnīgas un uzmundriņošas vēstules (28; 29), šķiet, ka palīdz arī materiāli, jo iesaka domāt par ērtībām mājupceļā, nevis knapiņties; ja aizsūtītās naudas nepietiekot — lai sūta ziņu. Kad atpakaļceļā K.Egle grib apstāties Berlinē un interesējas, kur varētu lētāk apmesties, J.Misiņš, lieļais ceļotājs, atbild, ka sen jau nemeklē, kur lētāk, bet kur ērtāk un labāk. Dažādas ir arī abu literārās intereses, un J.Misiņam, kurš nopietnas grāmatas vairs nelasa, tikai krāj, nekādi nav saprotama K.Egles lieļā mīlestība uz Rabindranatu Tagori. Savā Vācijas ceļojuma laikā rakstītajā vēstulē (21) J.Misiņš nepalaiz garām izdevību iedzelt, ka te R.Tagore jau sen svērts un par vieglu atrasts. K.Egle uz to viņam 1929.gada 7.aprīlī lēnprātīgi atbild: "Tiklab Vācijā, kā pie mums tādi gari kā Tagore pāriet tikai pie tādiem, kas skrien "modei" pakalj. Nopietni cilvēki labu rakstnieku neķer kā karstu putru, un tikpat drīz arī nepamet, jo iedziļinās pamatigi" (33).

Tāpat nesaprāšanās abiem rodas par K.Egles brošūru "Rīgas pilsētas Misiņa bibliotēka", kas tiek izdota, atzīmējot Misiņa bibliotēkas 50.gadadienu. J.Misiņš pārmet, ka vispirms vajadzējis aizsūtīt viņam korektūru, jo tad būtu par dažām aplamībām mazāk, piemēram, kam vajag pieminēt arhitektus un citas nevajadzīgas personas? (30; 31) K.Egle 1935.gada 21.augustā raksta: "To Tavu izpalīto penteri jau drukā. Kā vienmēr, pēc Tava prāta jau nu liekas tur daudz kas, kā nevajadzētu būt, bet tik traki nu gan nav, kā Tu raksti. Kaut ko jau nu

**K.Egle
1925.gadā**

arī es pasaulē saprotu, lai arī neskaitos pie titulētajiem” (40).

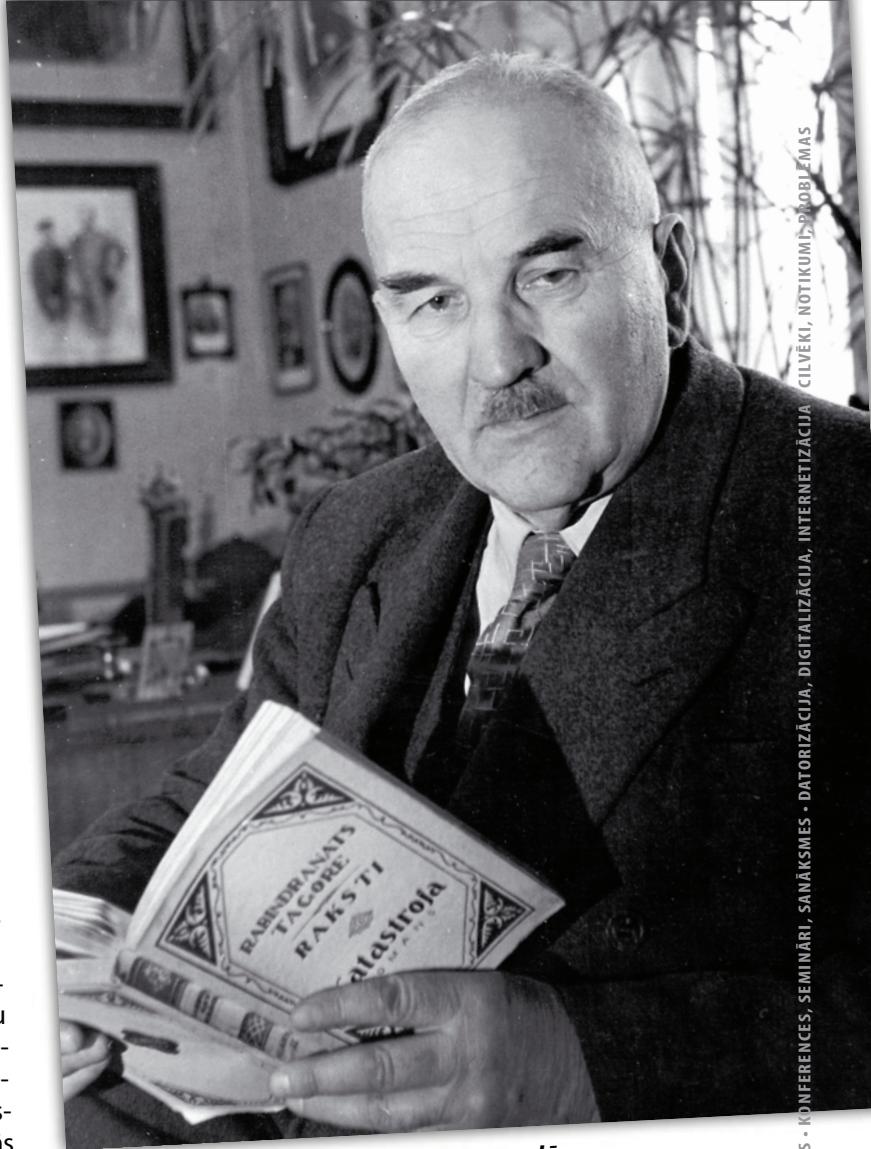
Sikie dzēlieni un ironiskā attieksme pret otra vājibām tomēr nemazina pašu galveno — cieņu pret otru paveikto. Kļūdams večāks un bezspēcīgāks, vasaras dzīvojot Tirzas “Krācēs”, J.Misiņš arvien biežāk izmanto K.Egles palīdzību arī gluži personisku lietu kārtošanā, piemēram, lūdzot apmeklēt meitas ģimeni un paziņot, kā iet viņa mīļajam mazdēlam Jānītim.

“Mīlo Misiņ!”, “Mīlais Egle” — tā viņi iesāk savas vēstules un beidz tās ar “Tavs Egle” un “Tavs Misiņš”. Līdz pat J.Misiņa nāves dienai K.Egle ir viņa draugs un uzticības persona. Savās piezīmēs par aizgājēju (13) K.Egle īpaši izceļ divas J.Misiņa īpašības, kas bibliotekāram ir nepieciešamas: neapmierināties, kamēr nav panākta pilnība, un neatlaisties, kamēr nepānāk savu. “Viņa spriedums varēja būt arī nepareizs, vienpusīgs, bet nekad nebija citu iespiedots. Misiņš paglāba nākamajām paaudzēm latviešu grāmatu”. Par K.Egli var teikt to pašu — viņš šajā ziņā ir izcils J.Misiņa skolnieks. Savu skolotāju viņš allaž tur godā un, runājot par Misiņa bibliotēku, vienmēr piemin arī tās dibinātāju.

Dots devējam atdodas — arī pats K.Egle ie-manto savu padoto cieņu un mīlestību. Vai nu tās ir mazās apsveikuma kartījas Kārļos ar veltījumu “mūsu mīļajam direktora kungam, savam šefam, mūsu cienījamam direktoram” (37) vai sirs-nīgās un humora pilnās vēstules (27; 35; 36), kurās bibliotēkas ikdienu viņa prombūtnes laikā apraksta gan pārziņa vietas izpildītāja M.Rēdliha, gan biblioteķares Elija Boša un Millija Andersone, gan arī apkopēja Antonija Šmitē, kuras bēdu pilnajā dzīvē direktoram ir glābēja loma, — visur sajūtama darbinieku draudzības un cieņas pilnā attieksme. Vāciete M.Rēdliha K.Eglei kā vecam skolotājam par prieku raksta latviski, lai viņš var kļūdas izlabot. K.Egles 50 gadu jubilejā bibliotēkas darbinieki velta savam “mīļam grāmatu nama kungam” vecajā drukā uz vecināta papīra rakstītu “Goda rīmi” — akrostihu:

“Kad rīts jau gājis spožumā,
Aug saules gaita augumā,
Rit diena darbā sūrā,
Laiks klusu pārlikt dienvidi:
Ir brangi krājies apcirknī,
Skaists tas, kas nolikts pūrā.
Ej, mierīgs Dievam paļaujies,
Garš dienas cēliens atlīcīes,
Liels tas, kas tev vēl darāms.
Ies diena, spīdēs vakarā sirds gaišums neuzvarams” (26).

Sirds gaišums neuzvarams... Tik patiesi un dziļi Misiņa bibliotēkas darbinieki novērtē K.Egli. Tieši šis sirds gaišums palīdz viņam grūtajos brīzīs, kad prāts nespēj pieņemt nejēdzības un mulķīgos rīkojumus, kas, okupācijas varām nomainot vienai otru, nāk pār bibliotēku. Padomju vara sākotnēji ir Joti dāsna — piešķir līdzekļus, jaunus darbiniekus, bibliotēka ir Latvijas PSR Izglītības tautas komisariāta pakļautībā un tiek nosaukta par

K.Egle savā darba kabinetā 1959.gadā

Valsts Misiņa bibliotēku. Vācu okupācijas laikā Misiņa bibliotēka tiek iekļauta Zemes bibliotēkas sastāvā kā atsevišķa nodaļa, bet tās krājums un telpas saglabājas, kara laikā pazūd tikai 6 grāmatas, ko paņem kāds vācu virsnieks (23).

1944.gada rudenī, kad Rīgai tuvojas padomju karaspēks, K.Egle oficiāli darbā var nebūt — viņam līdz pat oktobra vidum ir slimības lapa niero saslimšanas dēļ, bet bibliotēku viņš un viņa darbinieki neatstāj bez uzraudzības ne mirkli. Daži logi, durvis un ēkas stūris gan cieš artilērijas apšaudē, bet citu zaudējumu nav. Jau 1944.gada 15.novembri bibliotēka atsāk darbu, kuru drīz gan pārtrauc pusgadu ilgā pārvākšanās uz jaunām, plašākām telpām Skolas ielā 3 un pēc tam — ie-kārtošanās. Otra reizi mūžā K.Egle vada savas bibliotēkas pārcelšanos uz jaunām mājām. 1946.gada 10.janvārī Misiņa bibliotēka Skolas ielā tiek svinīgi atklāta lasītājiem. Drīz — 5.jūnijā tā no Latvijas PSR Ministru padomes Kultūras un izglītības iestāžu komitejas pakļautības nonāk Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas pārziņā.

Jau 1945.gada vasarā K.Egle aktīvi iestājās par to, lai bibliotēkai piešķirtu 2.kategoriju. Tas ļautu darbiniekiem saņemt lielākas algas un sniegtu lielākas iespējas bibliotēkas paplašināšanai (11). Ar savām ieteikuma vēstulēm (12) K.Egli atbalsta gan Rīgas Izpildu komitejas priekšsēdētājs Arnolds Deglavs, gan LPSR Rakstnieku savienības priekšsēdētājs Andrejs Upīts, gan LPSR

Kārlis (2.rindā 1.no kreisās) un Elmīra (1.rindā 1.no kreisās) Egles kopā ar Misiņa bibliotēkas kolektīvu Ziemassvētkos. 20.gadsimta 30.gadi

Tautas komisāru padomes Valsts Izdevniecību un poligrāfijas pārvaldes priekšnieka vietnieks Jānis Niedre, pat Tautas komisāru padomes priekšsēdētājs Vilis Lācis. Vissavienības Finansu Tautas komisariāts tomēr šo priekšlikumu noraida, jo bibliotēka neatbilstot šai kategorijai ne fondu saturu, ne lieluma ziņā (12). Kaut arī pielīdzināta 3.kategorijai, bibliotēka direktora K.Egles vadībā turpina savu darbu, gūstot arvien jaunu lasītāju mīlestību un uzticību. Lai arī visiem darbiniekiem jāceļ sāvs līmenis politnodarbībās, jāstrādā šefības kolhoza "Dzintarzeme" laukos, aktīvi jāpiedalās vēlēšanu sagatavošanā un norisē, jārīko audzinošas tematiskās pēcpusdienas, Misiņa bibliotēka ir un paliek latvisķas kultūras saliņa padomju Rīgā. Bieži vien lasītāju pieplūdums ir tik liels, ka trūkst vietu lasīšanai. Vienkāršā piezīmju kladē krājas pateicības vārdi gan darbiniekiem, gan direktoram K.Eglem par ātru, lietpratīgu un laipnu apkalpošanu.

Taču Zinātņu akadēmijas revīzijas uzrāda vairākus trūkumus: nav pienācīgi izstrādāts darba plāns, neapmierina novecojusi, padomju bibliogrāfijas zinātnei neatbilstošā fondu klasifikācija un kataloģizācija, darbinieki nav politiski aktīvi. Daudz no K.Egles darba laika aizņem visdažādāko atskaišu un paskaidrojumu sniegšana, lai pierādītu, ka bibliotēka strādā labi un nekādā ziņā neatpaliek no citām padomju bibliotēkām, aktīvi sadarbojoties bibliogrāfijas jomā ar Latvijas PSR Valsts bibliotēku, rīkojot akadēmiskās stundas ar un par izciliem latviešu padomju rakstniekiem (14; 17).

Pēckara gadi K.Eglem ir ļoti smagi personīgajā dzīvē. Šā laikā viņš zaudē mīlus un dārgus cilvēkus — māsu, māti, brāli, astoņpadsmītgadīgo audžumeitu Viju. Tāpēc viņš jo sāpīgi izjūt katru savai bibliotēkai nodarīto kaitējumu. Viņš ir veltīgi lūdzis nepievienot Misiņa bibliotēku Zinātņu akadēmijai, ar ko galu galā samierinās, jo zinātniskās iestādes statuss ir arī privilēģija. Sākot no 1945.gada Misiņa bibliotēka ir viena no trijām Latvijas bibliotēkām, kurās atļauts iekārtot *specfundus* padomju varai kaitīgās literatūras glabāšanai. Šeit

K.Egles nostāja ir kategoriska — labāk lai grāmata sveika un vesela stāv *specfundā* nekā tiek sabojāta vai iznīcināta (5, 190.lpp.). Cik daudz viņam tuvu grāmatu tur nonāk! K.Egle cer, ka drīz tās atkal varēs glabāt atvērtajos fondos.

1948.gads iezīmējas ar smagu konfliktu starp K.Egli un Fundamentālās bibliotēkas direktoru Artūru Eglīti, kas, tendenciozi izkroplojot faktus, apmelo Misiņa bibliotēku, izceļot savas iestādes it kā lielākos sasniegumus. Viņš to dara ne tikai Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Bibliotēku komisijas sēdēs, bet arī presē. Daudz nervu un spēka K.Eglem prasa savas taisnības pierādīšana, bibliotēkas aizstāvēšana pret "gaisa grābeklīgājiem" A.Eglīša izdomājumiem (10; 14). Bibliotēku komisijas sēdē 1948.gada 22.februārī K.Egle retoriski jautā, vai Fundamentālā bibliotēka negrib padarīt visas bibliotēkas par sev pakļautām filiālēm, un stingri pasaka: "Misiņa bibliotēka paliks tāda, kāda tā ir jau 65 gadus — neviens tās darbu negrozīs" (15). Nesamierināmi lepnā nostāja viņam un bibliotēkai vēlāk maksā ļoti dārgi. Šajā un arī nākamajās sēdēs viņam tiek pārmesta Zinātņu akadēmijas interešu neievērošana, pārāk demokrātiska pieeja lasītāju apkalpošanā, tomēr akadēmiķa Pētera Valeskalna aizstāvības dēļ runas par bibliotēku apvienošanu uz brīdi norimst.

Jauns, labi izplānots trieciens seko 1952.gada vasarā, kad K.Egle saņem Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidenta rājienu (ar piezīmi "slepeni") par fondu nepietiekamu attīrišanu no kaitīgas literatūras (24). Kādā atvilktnē "nejauši" tiek atrasti sociāldemokrātu vēlēšanu plākāti un A.Gulbja izdevniecības katalogi. Direktors mēģina paskaidrot, ka šī atvilktnē ilgi nav bijusi atverama, materiāli nav lietoti, jo bijuši puteklaini, nekāda prepadomju ļaunprātība no darbinieku puses nav bijusi (18). Saviem darbiniekiem K.Egle izdod rīkojumu attīrīt fondu un katalogu no nepielaujamās literatūras. Jūlijā, kāmēr bibliotēka lasītājiem slēgta, tiek veikta "pārkartošanās" — izveidotas divas lasītavas — zinātniskā un vispārīgā, pie sienām piekārtas marksisma—ļeņinisma klasiku

un padomju rakstnieku ģimenes, foajē iekārtota izstāde par Volgas–Donas kanālu, ieviestas pieprasījumu laipiņas, pārbaudīts grāmatu krājums, pastiprināts komunitu un komjauniešu "slānis" bibliotēkā (18).

Šī ir pēdējā direktora K.Egles atskaite par paveikto, jo 1952.gada 6.oktobrī viņš 141 000 grāmatu un 19 bibliotēkas darbiniekus nodod jaunieceltajai direktorei Martai Mihailovnai Peizumai (18). K.Egli atstāj Bibliogrāfijas nodaļas vadītāja amatā, jau pēc pusgada viņš ir tikai bibliogrāfs, vēl pēc gada — vecākais redaktors, no 1955.gada — galvenā bibliogrāfa vietas izpildītājs, no 1956.gada — galvenais bibliogrāfs. K.Egle strādā Bibliogrāfijas un arī Rokrakstu nodaļā. Protams, daudz laika paņem citi darbi un pienākumi. Viņš darbojas gan Rakstnieku savienības tulkošanas sekcijā, gan Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūta zinātniskajā padomē, gan arī lasa lekcijas Pedagoģiskajā institūtā un skolās, piedalās muzeju iekārtošanā un atklāšanā, kārtot Viljama Šekspīra un Jāņa Poruka Kopoto rakstu izdevumus... Tomēr sirdi kremt un smagi moka pašpārmetumi par to, ka no J.Misiņa saņemtais mantojums īsti nav nosargāts (10), jo 1954.gada 19.janvārī LPSR Zinātņu akadēmijas Sabiedrisko zinātņu nodaļas sēdē tiek nolemts darba ražīguma celšanas nolūkā "apvie-not Fundamentālo un Misiņa v. nos. bibliotēku, paturot Misiņa v. nos. bibliotēku **kā latviešu nodaļu pie Fundamentālās bibliotēkas** (izcēlums mans — M.K.), nosaucot par: "Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Fundamentālās bibliotēkas Misiņa vārdā nosauktā Latviešu nodaļa"" (19). (Galu galā bibliotēkas nosaukums tik patriotiski komisks vis netika izveidots, to nosauca par Latviešu literatūras nodaļu.) Lai arī uz mazas laipiņas K.Egle izmisumā ir izrakstījis Maksima Gorkija vārdus no viņa "Rakstu" 14.sējuma: "Клевету и зло всего проще убить молчанием" ("Ap-melojumu un ļaunu mu visviegлāk nogalināt klusējot" — M.K.), viņš tomēr mēģina vēlreiz kaut ko darīt lietas labā. 1958.gada 17.decembrī, sagatavojis vairākus argumentus (piemēram: "(...) jau vairāk kā 70 gadus pastāvējušas uni-kālas bibliotēkas likvidēšana, iekļaujot pilnīgi otrā, bija lie-la kļūda. Tā būtu jālabo, kā to bieži dara partija citos gadī-jumos") (10), K.Egle dodas pie LPSR Zinātņu akadēmijas prezidenta Jāņa Peives runāt par Misiņa bibliotēkas pat-stāvības atjaunošanu. J.Peive sagrauj uz viņu liktās cerī-bas, skaidri un gaiši pasakot, ka Zinātņu akadēmija nekad tam nepiekritis. Vienīgi V.Lācis skatoties uz šo lietu labvē-ligi, bet tikai tādā gadījumā, ja attiecīgās iestādes piekri-tis (25). Kā zināms, iestādes nepiekrita, Ministru Padomes priekšsēdētājs V.Lācis 1959.gadā "krita"... Cīņa pret nacio-nālismu bija asa un nesaudzīga. Šādā laikā sapnot par lat-viskas bibliotēkas patstāvības atjaunošanu bija veltīgi.

Misiņa bibliotēka palika LPSR Zinātņu akadēmijas Fundamentālās bibliotēkas sastāvā. Pēc visa apgūtā K.Egles fonda materiāla spriežot, tā ir lielākā sāpe viņa darbīgajā un piepildītajā mūžā, jo J.Misiņam dotais so-lījums nav noturēts, kaut savā sirds krietnumā viņš ir cī-nījies, cik spējis. Līdz pat 1966.gadam K.Egle bija Fundamentālās bibliotēkas bibliogrāfs, bet arī pēc aizie-šanas pensijā viņu gandrīz katru dienu, sākot no plkst. 12.00, varēja satikt "Misiņos". K.Egle godprātīgi nāca uz savu darba vietu, kamēr slimības lēkme lika viņam pa-likt mājās. 1974.gada Kārlīs bibliotēkas darbinieki pē-dējo reizi sūtīja savam vecajam direktoram sveicienus viņa vārda dienā.

(Foto no LAB Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas
Kārlīs Egles krājuma un Misiņa bibliotēkas
Sikmateriālu krājuma)

Izmantotie informācijas avoti

1. **Čaks, Aleksandrs.** Latviskajā grāmatu krātuvē. **No:** Svēts mantojums Rīgai. Rīga : LAB, 2002. 108.–110.lpp. ISBN 9984-538-53-2.
2. **Egle, Kārlis.** Jānis Misiņš. *Latvju Grāmata*, Nr.2, 1922, 10.–12.lpp.
3. **Egle, Kārlis.** Rīgas pilsētas Misiņa bibliotēka, 1885–1935. Rīga, 1935. 11.lpp.
4. **Ērmanis, Pēteris.** *Sejas un sapņi*. Stokholma : Daugava, 1955. 192.lpp.
5. **Laukgale, Milda.** Daži atmiņu mirkli par specfondu. **No:** Svēts mantojums Rīgai. Rīga : LAB, 2002. 189.–191.lpp.
6. **Rancāns, Fricis.** Jānis Misiņš un viņa bibliotēka. Rīga : LVI, 1963. 330 lpp.
- K.Egles fonda Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un re-to grāmatu nodaļā
 7. LAB, K.Egles f., Nr.76, 8.apr., 5.lpp.
 8. LAB, K.Egles f., Nr.276, 1.apr.
 9. LAB, K.Egles f., Nr.276, 1.apr., protokoli.
 10. LAB, K.Egles f., Nr.276, 4.apr.
 11. LAB, K.Egles f., Nr.277, 2.apr.
 12. LAB, K.Egles f., Nr.277, 3.apr.
 13. LAB, K.Egles f., Nr.278, 1.apr.
 14. LAB, K.Egles f., Nr.278, 2.apr.
 15. LAB, K.Egles f., Nr.278, 3.apr.
 16. LAB, K.Egles f., Nr.278, 4.apr.
 17. LAB, K.Egles f., Nr.279, 1.–3.apr.
 18. LAB, K.Egles f., Nr.280, 1.apr.
 19. LAB, K.Egles f., Nr.281, 1.apr.
 20. LAB, K.Egles f., Nr.285, 6.apr.
 21. LAB, K.Egles f., Nr.285, 8.apr.
 22. LAB, K.Egles f., Nr.290, 1.apr., 2.lpp.
 23. LAB, K.Egles f., Nr.290, 1.apr., 10.lpp., Nr.290, 2.apr.
 24. LAB, K.Egles f., Nr.290, 1.apr., 44.lpp.
 25. LAB, K.Egles f., Nr.290, 4.apr.
 26. LAB, K.Egles f., Nr.406, 39.apr.
 27. LAB, K.Egles f., Nr.485, M.Andersones vēstules.
 28. LAB, K.Egles f., Nr.530, 3.apr.
 29. LAB, K.Egles f., Nr.530, 6.apr.
 30. LAB, K.Egles f., Nr.530, 7.apr.
 31. LAB, K.Egles f., Nr.530, 8.apr.
 32. LAB, K.Egles f., Nr.530, 18.apr.
 33. LAB, K.Egles f., Nr.530, 26.apr.
 34. LAB, K.Egles f., Nr.530, 30.apr.
 35. LAB, K.Egles f., Nr.543, M.Rēdlihas vēstules.
 36. LAB, K.Egles f., Nr.559, A.Šmites vēstules.
 37. LAB, K.Egles f., Nr.581, 1.–38.apr.
 38. LAB, K.Egles f., Nr.633, 6.apr.
 39. LAB, K.Egles f., Nr.633, 7.apr.
 40. LAB, K.Egles f., Nr.635, 13.apr.
 41. LAB, K.Egles f., Nr.1058, 10.apr.
 42. LAB, K.Egles f., Nr.1058, 11.apr.
 43. LAB, K.Egles f., Nr.1058, 12.apr.

K.Egle ar dzīvesbiedri Elmīru 20.gadsimta 20.gados